

Seminární úkol č. 2

Autoři: Klára Čapková (406803), Markéta Peschková (414906)

Zdroj dat: Long1.sav

Charakteristika analyzovaných dat

Analyzovaná data vycházejí z dotazníkového šetření, kterého se zúčastnilo 768 adolescentů z 6. a 10. tříd, 317 chlapců, 449 dívek a 2 jedinců nespécifikovaného pohlaví. Z důvodů chybějících dat u jednotlivých sledovaných proměnných došlo k mírné redukci vzorku, a to na 699 jedinců, 279 chlapců, 418 dívek a 2 subjekty nespécifikovaného pohlaví.

Charakteristika modelu prediktorů

Mnohonásobná regresní analýza byla provedena **mezi** závislou proměnnou (self-esteem adolescentů) a nezávislými proměnnými (optimismus, monitorování ze strany rodičů, tendence k aktivnímu copingu při řešení školních problémů, neshody s rodiči kvůli sebeprosazení a stav rodičů). Analýza byla provedena prostřednictvím SPSS.

Níže uvádíme podrobnější popis zvolených proměnných.

Proměnná „optimismus“ je průměrem odpovědí respondenta na osm otázek zjišťujících míru tendence k optimistickému myšlení. Vyšší míra optimismu by mohla predikovat vyšší self-esteem, protože může mj. znamenat pozitivnější vnímání sama sebe.

Monitorování vyjadřuje míru rodičovské kontroly a povědomí rodičů o životě jejich dětí – tedy o jejich pocitech, přátelích, školních povinnostech a výsledcích. Předpokladem je, že dítě, o něž se rodiče více zajímají, bude mít vyšší sebehodnocení.

Uplatňování aktivního copingu v oblasti školních problémů by opět mohlo být ukazatelem vyšší důvěry ve vlastní schopnosti, a tedy i vyššího self-esteemu.

Neshody s rodiči kvůli sebeprosazení byly mezi prediktory zařazeny, protože jejich vyšší frekvence může snižovat sebehodnocení adolescenta.

V rámci proměnné „stav rodičů“ byl ověřován předpoklad, že nevyrostá-li dítě v rodině s oběma sezdanými rodiči, může se tato skutečnost odrazit v jeho sebehodnocení. Předpokládáme, že především děti z rozvedených rodin mohou tíhnout k sebeobviňování, což může být znakem nízkého self-esteemu. Vedle stavu, kdy jsou rodiči rozvedení, jsou do analýzy zahrnuty také případy, kdy žijí rodiče v nesezdaném partnerství či jeden z nich zemřel. Respondenti měli dále možnost zvolit u této položky možnost „Jiné“, v případě, kdy žádná z výše uvedených možností neodpovídala jejich aktuální rodinné situaci.

Výsledky regresní analýzy

Předpoklady použití regresní analýzy byly splněny.

Regresní analýza ukázala, že model signifikantně predikuje self-esteem adolescentů, $F(8; 690) = 37,85$, $p < 0,05$. $R^2=0,31$; adjusted $R^2=0,30$. Tabulka 1 zobrazuje nestandardizované regresní koeficienty (B), průsečík (constant) a standardizované regresní koeficienty (β) a základní popisné statistiky pro každou proměnnou.

Tabulka 1
Model predikce self-esteemu adolescentů

Proměnná	B	β	M	SD
constant	0,89			
optimismus	0,06	0,40	16,30	0,01
monitorování	0,10	0,12	2,80	0,03
aktivní coping ve škole	0,18	0,21	3,15	0,03
neshody kvůli sebeprosazení	0,09	0,13	3,43	0,02
manželé vs. rozvedení	0,02	0,02	0,14	0,05
manželé vs. úmrtí rodiče	-0,02	-0,01	0,03	0,10
manželé vs. nesezdaní	-0,02	-0,01	0,02	0,12
manželé vs. jiné	-0,08	-0,02	0,01	0,15

Jednotlivé vztahy mezi nezávislými proměnnými a self-esteemem adolescentů jsou následující: optimismus adolescentů ($t = 12,23$; $p < 0,05$), monitorování adolescentů rodiči ($t = 3,56$; $p < 0,05$), neshody s rodiči kvůli sebeprosazení ($t = 3,75$; $p < 0,05$), aktivní coping při řešení školních problémů ($t = 6,57$; $p < 0,05$), každá z těchto proměnných tedy signifikantně predikuje self-esteem adolescentů.

Dále byly do modelu zahrnuty proměnné týkající se stavu rodičů sledovaných adolescentů. Bylo sledováno, do jaké míry se liší self-esteem u adolescentů, kteří mají sezdané rodiče a těmi, jejichž rodiče jsou buď rozvedení, nesezdaní, jeden z partnerů zemřel či zvolili respondenti v dotazníku možnost „jiné“. Regresní analýza odhalila, že žádná z těchto proměnných není signifikantním predikátorem self-esteemu adolescentů.

Pomocí kombinace všech výše uvedených proměnných se nám úspěšně daří predikovat 31 % self-esteemu adolescentů.

Interpretace výsledků

Výše popsaná analýza přinesla několik zajímavých výsledků.

Analýza odhalila 3 respondenty, u nichž byly opakovaně u různých položek zaznamenány odlehle hodnoty. Po bližším seznámení s odpověďmi těchto respondentů jsme dospěly k závěru, že se pravděpodobně jedná o jedince s výraznými tendencemi k depresivním a obecně pesimistickým náladám, což se odráží v jejich sebehodnocení a volbě copingových strategií. Jejich vynechání během regresní analýzy ukázalo, že tito tři respondenti nemají výrazný vliv na výsledky regresní analýzy, a proto byli do analýzy nakonec zahrnuti.

Nejsilnějším z vybraných prediktorů je optimismus. Jak jsme předpokládaly, čím pozitivněji pohlíží adolescent na svět kolem sebe, tím pozitivněji hodnotí i vlastní self. Protože však naše analýza není

schopná odhalit kauzalitu vztahů, můžeme se ptát, zda to není vysoký self-esteem, který vytváří u jedince pozitivní optimistický pohled na svět.

V případě rodičovského monitorování výsledky testů ukazují na statisticky významný vztah, tuto proměnnou tedy je možné považovat za prediktor self-esteemu. Můžeme předpokládat, že pokud se rodiče o své dítě aktivně zajímají, jeho sebehodnocení je tak posíleno.

Co se týče aktivního řešení školních problémů, výsledky regresní analýzy podporují předpoklad, že sebehodnocení adolescenta uplatňujícího aktivní coping při řešení školních problémů bude vyšší než sebehodnocení adolescenta, který má tendenci se řešení problémů spíše vyhýbat.

Časté neshody s rodiči kvůli sebeprosazení podle výsledků analýzy self-esteem nesnižují, jak jsme původně předpokládaly, ale naopak zvyšují. Naše předpoklady vcházely z toho, že adolescent, který z důvodu sebeprosazení často vstupuje do konfliktu s rodiči, je jimi pravděpodobně příliš omezován, což by na jeho sebehodnocení mohlo mít negativní vliv. Opačný výsledek si vysvětlujeme tak, že dítě, které je schopné za své zájmy takto bojovat, bude mít zřejmě vyšší sebedůvěru než to, které se rodičům pasivně podřídí.

Pravděpodobně nejpřekvapivějším výsledkem je pro nás skutečnost, že nebyl odhalen vztah mezi aktuálním stavem rodičů a self-esteemem jejich potomků. Navzdory našim předpokladům byly naměřené korelace takřka nulové. Dle našich výsledků tedy nemá na sebeúctu či sebevědomí adolescentů vliv, zda jejich rodiče prošli rozvodem nebo ne.

Při hodnocení toho, jak je náš model pro predikci self-esteemu adolescentů úspěšný, je nutné se zamyslet nad tím, jak velké množství faktorů, které na adolescenta denně působí, může mít vliv na jeho sebehodnocení, včetně jeho self-esteemu. Když si uvědomíme, že jsme z tohoto množství vybraly pouze několik dílčích, nemůžeme hodnotit náš model jako neúspěšný. Náš model predikuje úspěšně 31 % self-esteemu adolescentů, tudíž jej v měřítku všech dalších působících proměnných, hodnotíme jako poměrně efektivní.